Заштитити светску баштину не значи само осигурати очување грађевине него подразумева и повезивање са нематеријалном баштином присутном на том месту, приближавање становника њиховој историји, њиховом идентитету и њиховом културном животу – истиче генерална директорка Унеска Одри Азуле у ексклузивном разговору за „Политику”.

Одговарајући на наша питања о заштићеним споменицима на Косову и Метохији, непосредно по завршетку прве званичне посете Србији, некадашња министарка културе Француске нагласила је да су ти локалитети посебни пре свега због своје лепоте. Истовремено нам је и објаснила да Унеско делује у једном много ширем оквиру него што је баштина. „Унеско, то је и непрестана борба за квалитетно, инклузивно образовање, то је рад у области науке и океана, то је светска лабораторија идеја, пре свега у хуманистичким и друштвеним наукама”, поручује Азуле која је у нашој земљи отворила прву међународну конференцију о медијској писмености, области од изузетног значаја за Унеско.

Прва у низу конференција о медијској писмености одржана је у Београду. Њен крајњи циљ јесте осавремењивање постојећег приручника о медијској писмености. Како ви оцењујете овај скуп и какав је његов значај?

Овај догађај посвећен је медијској и информационој писмености и иницира актуелизацију међународне доктрине око ове теме, са циљем бољег упознавања предавача, а преко њих и ученика из целог света, са новим чиниоцима приступа информацијама, уз један хуманистички приступ који у пуној мери има у виду технолошке иновације које су наступиле са друштвеним мрежама, алгоритмима и вештачком интелигенцијом. Србија сарађује са Унеском по овом питању и ми смо јој захвални на организовању ове међународне конференције која је окупила најбоље стручњаке са свих континената. Унеско ради на заштити слободе изражавања и безбедности новинара, играјући истовремено просветну улогу у формирању критичког духа према информацијама и повећане обазривости због опасности манипулације. Унеско је референтна агенција Уједињених нација за ове две кључне теме које треба да буду вођене паралелно. Ова конференција је за мене и прилика да први пут дођем у званичну посету Србији откад сам преузела функцију у Унеску. Тако сам могла са председником, председницом владе и министрима да разговарам о другим значајним питањима просвете у ширем смислу – пре свега о међународном размишљању о будућности образовања које покрећемо у Генералној скупштини УН крајем месеца, о образовању жена и девојчица у свету – али и о етици вештачке интелигенције или пак креативним индустријама, не заборављајући, наравно, ни културну ни природну баштину.

Зашто је медијска писменост тако важна за Унеско и шта је ваша препорука државама чланицама у овој области?

Ми проживљавамо једну праву антрополошку револуцију, у свим областима живота, у односу према раду, времену, простору, другима, изазвану технолошким пробојем. Припремити се на то, припремити и нашу децу, уз хуманистичке вредности, важније је него икада. Без медијске писмености, без разумевања механизама, на пример, алгоритамских препорука, немогуће је показати критички дух који је ипак неопходан за сваки грађански живот. Медијска писменост има заправо средишње место у слободи изражавања и информисања јер омогућава грађанима да разумеју функционисање медија и да процењују њихов садржај критичким духом, да доносе разумне одлуке као корисници или аутори информације. Та способност отклона и стављања у перспективу речи и слика које јуре изузетно је значајна у доба социјалних мрежа и нових медија. Због тога смо још осамдесетих година подстицали државе да уведу ову димензију у школске програме. Од тада Унеско не престаје да дела у том правцу, помажући државе чланице које то желе, стављајући им на располагање водиче и дидактички материјал. Због тога је за жаљење чињеница да толико земаља још није увело у своје програме медијску

писменост. Али ово је само један вид одговора. Масакр у Крајстчерчу нас је болно опоменуо да је неопходно да имамо један амбициозан, а пре свега разнородан одговор да бисмо се борили против екстремизма на мрежи. Скупови стручњака и експерата као овај у Србији кључни су за изграђивање средстава за борбу против ове пошасти, али исто тако треба помно пратити едукацију предавача, подстицати међународно истраживање и сарадњу у овим областима, или се борити за слободу штампе и заштиту новинара. Медијска писменост, спречавање екстремизма на мрежи, део су мандата Унеска чија је суштина сажета у овој реченици Конститутивног акта организације: „У људском духу треба да су подигнути бедеми мира". Тај амбициозни задатак објашњава зашто Унеско делује у једном много ширем оквиру од саме баштине, теме која је често најпознатија у Европи. Унеско, то је и непрестана борба за квалитетно, инклузивно образовање, то је рад у области науке и океана – то је светска лабораторија идеја, пре свега у хуманистичким и друштвеним наукама.

Који је закључак управо завршене конференције?

Ова Београдска конференција је прва етапа процеса светских консултација које ће трајати око 18 месеци. Циљ је да се постигне један чврсти иновирани међународни консензус који ће бити основа за обуку наставника у целом свету у овој области. Ови стандарди ће, заједно са постојећим радом Унеска, бити камен-темељац консултација које ће уследити након састанка у Београду. Захваљујући организацији првог догађаја од стране Републике Србије, отвара се могућност напретка наших активности у области образовања о медијима и информисању. У истом духу је Унеско подржао програме медијске писмености у преко 650 института за образовање професора, као и обуку хиљада младих у више од сто земаља који су похађали онлајн курс (MOOC/Massive Open Online Course) посвећен медијској и информационој писмености. Већ осам година обележавамо сваке године и Светску недељу медијске и информационе писмености. Она окупља различите актере укључене у промоцију медијске и информацијске писмености ради подстицања социјалне интеграције и дијалога међу културама. Ове године одвијаће се од 24. до 31. октобра 2019, са главном конференцијом у Гетебургу, у Шведској.

Унескова листа светске баштине броји 1121 локалитет, а них пет се налази на српској територији. Шта чини Унеско за заштиту и очуваше ових споменика?

Конвенција светске баштине има за циљ да подстакне државе чланице да пренесу и заштите ту баштину изузетне универзалне вредности која нам је заједничка. Заштитити светску баштину не значи само осигурати очување грађевине него подразумева и

повезивање са нематеријалном баштином присутном на том месту, приближавајући тако становнике њиховој историји, њиховом идентитету и њиховом културном животу. Унескова листа светске баштине, плод кандидатура које подносе државе, а процењују стручњаци, почива на изузетној универзалној вредности баштине, не заустављајући се на монументалној дефиницији: од 1121 локалитета, колико листа обухвата данас, 252 су природни или мешовити. Упис на листу није никада изолован догађај, он је део дугог чувања и деловања којима Унеско придаје велики значај. Државе чланице се тако подстичу да обезбеде заштиту своје природне и културне баштине и да редовно обавештавају о стању очуваности својих локалитета; а када им је то потребно налазе у нашим експертима техничке или хитне изворе који се могу показати драгоценим, као што смо, нажалост, могли да видимо недавно у Амазонији, Малију или Музеју у Рију. Најзад, један тежак, али кључни аспект је аспект заштите и обнове баштине у конфликтним или постконфликтним зонама. Рекла бих да је важност деловања на тим местима још већа. Због тога смо покренули једну велику иницијативу међународне сарадње названу „Оживљавање духа Мосула", са циљем обнове овог старог ирачког града, измученог окупацијом Исламске државе и ратним насиљем. Допринос оживљавању разноликости, пре свега конфесионалне, овога хиљадугодишњег града спада у наше приоритетне задатке.

Шта је особеност културних споменика Србије под заштитом Унеска, по чему се они издвајају у вашим очима?

Посебност ових локација је пре свега њихова лепота. Они одлично илуструју богатство уписаних грађевина верских или историјских, групе средњовековних споменика који укључују утврђења, цркве и манастире. Као што је рекао Еме Сезер: „Моје схватање универзалног је да је то универзално обогаћено сваком особеношћу, обогаћено свим особама". Ова идеја добро приказује начин на који Унеско сагледава баштину, у исто време и као наслеђе из прошлости у коме имамо срећу да уживамо данас, драгуљ чији смо привремени чувари и имамо задатак да га пренесемо будућим генерацијама, и као сјајну алатку за изградњу мира и осећање наше заједничке човечности.

На листи заштићених споменика су средњовековни споменици који се налазе на Косову и Метохији, пре свега четири православне цркве које су и на Унесковој листи споменика у опасности, шта ви конкретно радите за њихову заштиту?

Унеско, институција Уједињених нација, наставља да помно прати ситуацију у вези са мисијом Уједињених нација на Косову и укључујући се у правни оквир који је дефинисао Савет безбедности. Наши експерти помажу процесе управљања добрима светске

баштине која су уписана у Листу у опасности. Планови управљања за сваки од четири елемента ових добара у низу били су израђени у тренутку предлога иницијалног уписа и проширења 2006. Представници верске заједнице су укључени и активно су учествовали у покретању регионалних консултација о верској имовини 2016. године.

(Политика)